

Lugn och ro en bristvara i skolan | forskning.se

Aug 20, 2020 01:34PM

Tre av tio elever i femman upplever att andra elever stör dem på lektionerna och i nian är det sex av tio elever som är störda av kamraterna, visar Skolinspektionens skolenkät 2020.

Att det är stökigt i skolan är också ett skäl till att många lärare väljer att hoppa av yrket efter färre än fem år.

- Vi har ordningsproblem i fler svenska skolor och utmaningarna är stora, säger Marcus Samuelsson, biträdande professor i pedagogik vid Linköpings universitet.

Han granskar också på uppdrag av Skolforskningsinstitutet, vad den samlade forskningen har att säga om betydelsen av lärares ledarskap, för att det ska bli studiero i klassrummen.

Stor skillnad mellan klasser i samma skola

- Det är för många elever som ger uttryck för att de inte kan arbeta i lugn och ro. Det är för många lärare som slutar i yrket och menar att de inte kan leda undervisning och hantera konflikter och för lite tid ägnas i lärarutbildningen till att träna upp blivande lärares förmåga att leda undervisning.

Men det är stora skillnader mellan skolor och även mellan klasser på samma skola, säger Marcus Samuelsson. Ibland är det elever som stör, ibland är det lärare som inte fungerar och ibland är det skolledaren som bär ansvaret. Ibland är det en kombination av alla tre.

Lärarnas ledarskap viktigast för studieron

Vad i lärarnas ledarskap främjar studieron i klassrummet? Skolforskningsinstitutet genomför just nu en forskningsstudie som ska bidra med vetenskapligt underlag.

- Hur lärares ledarskap ska utövas för att ge studiero, är en fråga som väckts i flera av Skolinspektionens rapporter men som också har framkommit i våra egna fokusgrupper. Många lärare efterlyser ökad kunskap kring just ledarskapet i klassrummet både i byggandet av goda relationer och för att skapa en positiv klassrumsmiljö, säger projektledaren Elín Hafsteinsdóttir.

En bred sökning som gjorts i svenska och internationella databaser har gett omkring 3700 träffar. Träffarna granskas av forskarna i olika steg för att sälla fram de studier som kan ge svar på frågan. Resultatet presenteras i början av 2021.

Studien: Lärares ledarskap för att främja studiero i klassrummet

Även om det är svårt att med statistik belägga att det har blivit stökigare i skolan de senaste decennierna så är det Marcus Samuelssons intryck. Samma upplevelse har också barnpsykologen Martin Forster. Han forskar på Karolinska Institutet, om bland annat konflikthantering mellan barn och föräldrar, och har även arbetat med konflikthantering i skolan.

Mer stök med alla elever i samma klass

Ett skäl till det ökade stöket i skolan, är att de mindre grupperna för elever med speciella behov tagits bort, menar Martin Forster. Det som en gång i tiden hette OBS-klass .

- Det är en av de stora förändringarna i skolan de senaste decennierna. Elever som har olika typer av problem ska nu integreras i de vanliga klasserna. Det är klart att det då blir större utmaningar i klasserna.

Att alla elever går i samma klass är i och för sig både nödvändigt och bra, tycker Martin Forster. Ingen vill väl ha ett samhälle där vi städar undan personer för att de har problem, säger han. Men ska systemet fungera behöver eleverna mycket stöd och särskilt viktiga är deras assistenter.

- För att få det här att fungera är det absolut viktigaste, som skolpolitiker och skolledare bör se till, att resurspersonerna har bra utbildning. Tyvärr är det oftast tvärtom. Men med välutbildade resurspersoner går det bra att jobba integrerat.

En annan orsak som ofta lyfts fram till att elever bråkar och stör, är att en generation curlade barn som sedan späd ålder aldrig behövt gå med på något de inte gillar, nu befolkar klassrummen. Men det avfärdar Martin Forster.

- Jag tror inte barn är mer curlade nu än tidigare. Jag möter många familjer i mitt arbete och det är inget jag ser. Den stora skillnaden är att föräldrar är betydligt mer engagerade i sina barn nuförtiden än till exempel på 70-talet.

Sömnbrist gör det svårt att sitta still

Istället tror han att det är andra samhällsförändringar som gör att barn kan vara stökigare.

- Barn är till exempel mer stimulerade. Längre hade vi bara kanal 1 och 2 på tv. Nu har vi tillgång till underhållning när som helst. Barn går också längre tid i förskola och skola och både föräldrar och barn är mer stressade.

- Dessutom sover barn betydligt mindre nu. Sömnbrist är tydligt kopplat till att elever har svårt att sitta still och koncentrera sig.

Dagens ungdomar växer upp i ett samhälle där jaget styr, säger Marcus Samuelsson.

- Under efterkrigstiden visste ungdomar hur de förväntades bete sig. De flesta anpassade sig till ett starkt strukturerat samhälle som styrdes av normer och konventioner. Så är det inte längre. Dagens unga människor fostras på ett annat sätt. Det innebär att de oftare utgår från vad de själva eller deras kompisar vill. Det påverkar också situationen i skolan.

Ordning och reda som förr

Men ordning och reda på ett lite gammaldags sätt, har för många skolor blivit ett sätt att profilera sig. Lärarna kan till exempel tilltalas med efternamn och har instruktioner om att vara välklädda på jobbet. Men att det skulle vara effektiva verktyg för att få lugn och ro, tror inte Marcus Samuelsson, pedagogikprofessorn vid Linköpings universitet.

- Det där tolkar jag som ett uttryck för en dröm om en annat samhälle. Som det var förr. En lärare som tar på sig kostym uppfattas inte per automatik som en auktoritet. Auktoriteter för dagens ungdomar är något annat än det var för tidigare generationer. Vad auktoritet är och hur en sådan ska bete sig, är en bra ingång för ett samtal mellan elever och lärare.

Ska man vända en stökig miljö till lugn och få elever att följa läraren som ledare måste man istället skapa ett bra samspel mellan lärare och elever.

Bristfälliga relationer skapar oro

- Den stora och viktiga orsaken som framkommer i forskningen är att det är relationerna mellan lärare och elev som är det viktiga. Bristfälliga relationer är den främsta orsaken till bråk och oro bland eleverna.

Det kan till exempel vara att eleverna tycker att läraren har vissa favoriter och förbiser andra elever. Konsekvensen blir att eleverna svarar med att opponera sig och inte följer reglerna.

- Elever betar sig så bra de kan. Därför är det lärarens uppgift att få eleverna att uppträda i linje med hur de förväntar sig att eleverna ska vara. Då ingår att förklara varför skolans regler finns, att elever och lärare är överens om reglerna och att ha höga förväntningar på alla elever, säger Marcus Samuelsson.

- Lärare måste också våga ingripa effektivt mot kränkningar, bråk och mobbning. Det får inte finnas en undfallenhet bland lärarna, att eleverna upplever att lärarna inte kan eller vågar ingripa. Det sänker tilliten till lärarna och då blir klimatet genast sämre.

Stenhårda regler straffar sig

Konsekvens är viktigt men stränga straff och många tillrättavisningar hjälper inte. Det är Martin Forster och Marcus Samuelsson överens om.

- Att bemöta de 10 - 15 procent som stökar genom stenhårda regler är ingen bra metod. Det leder oftast till en upptrappning av bråket, säger Martin Forster.

Istället är nyckeln att förstärka det positiva hos eleverna. Kommer elever i tid berömmar man det, istället för att klaga på det fåtal som var sena.

- Om man lägger mycket tid på beröm så visar studier att elever mer och mer kommer att vilja höra det och bete sig därefter, säger Marcus Samuelsson.

Text: Lotta Nylander på uppdrag av forskning.se

DELA DENNA ARTIKEL

<https://www.forskning.se/2020/08/20/lugn-och-ro-bristvara-i-skolan/#:~:text=Det%20beh%C3%B6vs%20mer%20ordning%20och,elever%20och%20I%C3%A4rare%20%C3%B6verens%20om.&text=Ist%C3%A4llet%20handlar%20det%20om%20att,att%20byta%20straff%20mot%20uppmuntran.>